

AANWINSTEN VAN DE NEDERLANDSE FLORA IN 1928

DOOR

Ir. A. W. KLOOS Jr.

Hierbij zijn ook opgenomen de nieuwe vondsten uit 1927, waarvan ik in de vorige publikatie *Ned. Kr. Arch.* 1927 p. 133 opmerkte, dat zij nog niet gerevideerd waren. Helaas is dit grotendeels nog niet het geval, en zullen deze en eventueel volgende publikaties de waarborgen van revisie door onze onvergetelike en onvervangbare leider op het gebied van adventieven — wijlen Dr. A. Thellung — moeten missen. Een internationaal kontakt van hen, die zich met de studie van adventieven bezighouden, lijkt mij ten zeerste gewenst.

1. *Polystichum spinulosum* D. C. ssp. *dilatatum* S. m. In tegenstelling met de opvatting, die onder de nederlandse floristen de laatste jaren vrij algemeen heerste, dat deze ssp. in ons land niet zou voorkomen, of altans zeer zeldzaam zou zijn, heeft een voorlopig onderzoek van Joh. Jansen te Malden uitgemaakt, dat zij volstrekt niet zeldzaam is, misschien zelfs niet zeldzamer dan ssp. *eu-spinulosum* A. en G. Een uitvoeriger onderzoek naar deze kwestie is in bewerking.

2. *Alopecurus myosuroides* Huds. var. *breviaristata* March. Bij deze vorm is de naald, die aan het onderste deel van de rug van het eerste kroonkafje is ingeplant, zo kort, dat hij niet boven het kafje uitsteekt en daardoor geheel in het aartje ingesloten blijft, waardoor de aar een eigenaardig stomp uiterlik krijgt, dat min of meer aan *Phleum subulatum* doet denken. Deze vorm is volgens

A. en G. in Dalmatië een goede variëteit. Ik vond een exemplaar op 4 Aug. 1928 op een adventief-terrein te Wormerveer, waar het waarschijnlijk met graan uit Algiers is aangevoerd. Het is een armoedig exemplaar met smalle aar en smalle bladen. Dat de kleine naald evenwel geen armoe-verschijnsel is, blijkt uit het feit, dat ik in de onmiddelijke nabijheid exemplaren van *A. myosuroides* verzamelde, die in alle opzichten nog veel armoediger waren, maar ondanks dat de normale veruitstekende kafnaald vertoonden.

3. *Eragrostis mexicana* Link. Tussen mijn herbarium materiaal van *Eragrostis abyssinica* Link ontdekte Dr. Henrard één exemplaar van *E. mexicana* Link, verzameld op 4 Aug. 1921 in de tuin van wijlen P. J. M. Schuyt, waar zij in groot aantal door de heele tuin heen reeds jaren lang verwilderd voorkwam, afkomstig van vroegere cultuur als *E. abyssinica*. Het verschil tussen de beide soorten ligt voornamelijk in de bouw van de pluim. Deze is bij *E. mexicana* dichter en krachtiger en meer rechtopstaand, doordat de takken en aarsteeltjes korter zijn, terwijl *E. abyssinica* een lossere, slappere, overhangende pluim heeft met lange takken en lang gesteelde aartjes. Om tot de soort *E. mexicana* te komen moet men bij Hitchcock: Mexican grasses in the Un. St. Nat. Herb. (1913) p. 359 van de volgende eigenschappen gebruik maken:

Plant annual.

Palea not conspicuously ciliate.

Spikelets perfect.

Spikelets not over 2 mm wide.

Panicle open.

Foliage glabrous.

Panicle glabrous in the axils; lemma 2 mm long.

Panicle large and drooping as much as 25 cm long. Spikelets 2 mm wide.

4. *Triticum ovatum* G. et G. var. *triaristatum* (Willd.) A. et G. = *T. triaristatum* G. et G. = *Aegilops triaristata* Willd. Te samen met *T. triunciale* G. et G. te Wormerveer verzameld op 4 Aug. 1928, aangevoerd uit Algiers. Batt. et Trab.: Fl. d'Alg. I. p. 241 zeggen alleen: „Diffère surtout par ses glumes à 2—3 arêtes, robuste, épillets ventrus.” Bij Halacsy: Consp. Fl. Grae. III p. 431 vind ik: „Culmi saepius altiores; spica 4—5 spiculata, superne magis attenuata, ad basin saepius 2—3 spiculas rudimentarias gerens; glumae 3—2 aristatae, aristis basi margine laevibus; palea inferior 2—1 aristata.” De determinatie is van P. Jansen, die er bij schreef: „ik heb een dergelijk exemplaar vergeleken met authentieke in het Rijks-Herbarium te Leiden.”

5. *Polygonum pulchellum* Loisl. Tot nu toe alleen bij ons te Gorinchem (leg. Henrard) verzameld en in de flora van Heukels met (?) genoemd. Ik verzamelde op 4 Aug. en 27 Oct. 1928 meerdere prachtige exemplaren, die eveneens vermoedelijk uit Algiers zijn aangevoerd.

6. *Atriplex roseum* L. var. *microcarpum* (Strobl.) A. et G. Terwijl ik te Wormerveer dit jaar goede exemplaren van het groot-vruchtige type verzamelde, ontving ik van Kern en Reichgelt, verzameld te Nijmegen Sept. 1928 bij de Molen aan de Graafsche weg, deze klein-vruchtige vorm, waarvan de beschrijving bij A. et G. Syn. V p. 141 luidt: Aeste abstehend, seltener weit spreizend. Mittlere Stengelblätter mehr oder weniger keilförmig in einen 1 bis 2 cm langen Stiel verschmälert, stets länger als breit, oft 2 bis 3 mal so lang, oberseits grün, unterseits silberig-schülferig, seltener beiderseits grau. Vorblätter breit rhombisch bis quadratisch, so lang wie breit, 4 bis 5 mm lang, spitz gezähnt, auf dem Rücken glatt oder warzig, reichlich mehlig bestäubt. Samen braun bis schwärzlich, 1,8 bis 2,5 mm lang.

7. *Amarantus hybridus* L. ssp. *hypochondriacus*

Thell. Van het ras *erythrostachys* Thell. var. *normalis* Moq. („Aeste der endständigen Scheinähre verkürzt” A. et G. Syn. V. p. 242) vond ik een exemplaar op een afvalterrein te Dordrecht op 10 Oct. 1927 en enkele meters verder een exemplaar van het ras *chlorostachys* Thell. var. *genuinus* Thell. („Vorblätter etwa 3—5 mm lang, dünn. Scheinähren meist schlank, lockerer oder dichter” l. c. p. 238). Exemplaren, die ik 26 Sept. 1928 te Rotterdam op een terrein aan de Maashaven verzamelde, behoren tot var. *pseudoretroflexus* Thell. f. *aristulatus* Thell. („Weibliche Perigonblätter zum grössten Theil (3 oder 4) in eine deutliche mehr oder weniger $\frac{1}{2}$ mm lange Grannenspitze auslaufend” l. c. p. 240).

8. *Diplotaxis muralis* (L.) D. C. f. *dentata* Tausch. De vorm met getande maar niet gedeelde bladen verzamelde ik te Wormerveer 4 Aug. 1928 in één exemplaar tussen veel van het normale type met gedeelde bladen.

9. *Sinapis alba* L. var. *acutidentata* nov. var.

Differt a typo insigniter forma foliorum. Folia basalia lyrato-pinnatipartita, superiora fere tripartita, lobis ambitu ovato-lanceolatis acutis, omnibus ad margines dentibus acutis triangularibus porrectis praeditis, majoribus circiter 1 cm, minoribus plus minus 2 mm longis.

Op 27 October 1928 verzamelde ik de plant, die meer dan 1 m hoog was bij een meelfabriek te Wormerveer, en tot mijn verbazing kwam ik determinerende steeds weer op *Sinapis alba* uit. De zeer sterk afwijkende bladvorm deed mij evenwel aan de juistheid van deze determinatie twijfelen. Een nader onderzoek in Leiden leidde mij evenwel ook daar weer tot het zelfde resultaat en bij het doorzien van het daarliggend materiaal vonden wij een ex. afkomstig uit het oude herbarium van Meerburch, dat duidelijk de zelfde bladvorm vertoonde als mijn exemplaar. Dezelfde spitse, naar voren gerichte tanden, de bovenste bladen bijna driedelig, de lagere veerdelig met grote drielobbige

eindslip, die ongeveer 10 cm breed en 12 cm lang is en waarvan de zijnerfen ongeveer hoeken van 60° met de hoofdnerf vormen. Daaronder komt een paar bijna tegenoverstaande slippen, waarvan de richting loodrecht op de hoofdnerf is, zij zijn ± 5 cm lang en $1\frac{1}{2}$ —2 cm breed en bezitten aan de voet, naar de kant van de bladtop een grote ± 1 cm lange tand. Daaronder volgen dan soms nog een paar kleine slippen 1—1,5 cm lang, meest minder scherp tegenoverstaand. De hoofdrichting van alle tanden is ongeveer onder 60° met de hoofdrichting van het bladdeel, waaraan zij zich bevinden.

Het komt mij voor dat deze zeer typiese afwijkende vorm, die zeldzaam schijnt voor te komen, wel een naam als afzonderlike variëteit verdient. Vermoedelijk is de plant afkomstig van Algiers.

10. *Gynandropsis pentaphylla* (L.) D. C. = *Cleome pentaphylla* L. = *Pedicellaria pentaphylla* (L.) Schrank behoort tot de in hoofdzaak tropiese en subtropiese familie der Capparidaceae, die ± 25 geslachten met ± 450 soorten omvat. De diagnose van de familie luidt: bij Hegi: Ill. Fl. Mitt. Eu. IV. 1. p. 490 „Kräuter oder Sträucher ohne Milchsaft, mit einfachen oder fingerförmig zusammengesetzten Laubblättern. Nebenblätter zuweilen vorhanden oder zu Dornen umgebildet. Blüten häufig zygomorph, selten aktinomorph, zu Trauben vereinigt, meist 4-zählig, nicht selten mit ring-oder schuppenförmigem Diskus. Tragblätter vorhanden. Kelch 4-blättrig. Krone in der Regel mit 4 diagonal gestellten Blättern. Androeceum sehr verschieden gestaltet, 4, 6 oder viele, zuweilen auf einem $\pm$ langen Träger (Androphor bezw. Androgynophor) in die Höhe gehoben, ein Teil der Staubblätter hie und da staminodial. Fruchtknoten aus 2 bis mehreren Fruchtblättern gebildet, 1-bis mehrfächerig meistens auf einem $\pm$ langen Achsenstück (Gynophor) in die Höhe gehoben. Fruchtkapsel schoten- oder beerenartig. Samen zahlreich,

nierenförmig, kampylotrop, ohne oder mit unbedeutendem Nährgewebe. Embryo gekrümmt. Keimblätter zusammengewickelt, gefaltet oder gedreht."

Bij Pulle: Zakflora voor Suriname I, p. 103: „Bloemen tweeslachtig, regelmatig of zygomorf; bloemas ring- of schubvormig, of zelden tot een buisvormig lichaam binnen de bloem ontwikkeld; onder de meeldraden soms, onder het vruchtbeginsel bijna steeds steelvormig verlengd (gynophoor) kelk 4-bladig; kroon 4-bladig, meeldraden vele tot 6—4; vruchtbeginsel 1-hokkig of meerhokkig; zaadknoppen talrijk; vrucht een doosvrucht, een bes of een steenvrucht; kruiden of heesters met verspreide, enkelvoudige of meest handvormig samengestelde bladeren, vaak met steunbladeren." Tot het geslacht *Gynandropsis* komt men hier door de eigenschappen: Kruidachtige plant. Meeldraden 6. Meeldraden en vruchtbeginsel op een gemeenschappelijken steel (androgynophoor) gezeten. Bladen handvormig samengesteld.

Van het geslacht vind ik bij Chapman: Fl. South. U. S. p. 32 de beschrijving:

„Petals long-clawed, nearly equal, entire. Stamens 6. The filaments partly adnate to the stipe of the ovary. Stigma sessile. Capsule silique-like, stipitate or nearly sessile, many seeded. Chiefly annuals with palmately 3—7 foliolate leaves with spiny stipules or none, and racemose bracted flowers" en van de soort:

„Stem 2°—3° high, leaves 3—5 foliolate, the leaflets oblong-obovate; flowers white; capsule hispid."

In tegenstelling hiermede luidt de beschrijving bij Dr. I. Boldingh: Flora van de Ned. West-Ind. eilanden p. 196:

„Volkomen onbehaard kruid met lang gesteelde, vijftallige bladen; de bloemen hebben 5 meeldraden, die een eind onder het vruchtbeginsel ingeplant zijn; de vrucht is rolrond, tot 5 cm lang en geheel kaal."

Deze laatste beschrijving lijkt mij minder gelukkig. Zij klopt veel minder goed met het exemplaar, dat Kern en Reichgelt Oct. 1928 bij Nijmegen aan de nieuwe weg bij fort Kraijenhoff verzamelden, dan die van Chapman. Zoowel het bovenste deel van de plant als de vruchten zijn *dicht klierachtig behaard* en in dat opzicht, zowel als in habitus en andere kenmerken komt zij geheel overeen met planten, die in het Herbarium van de Universiteit te Utrecht en in het Rijks-Herbarium te Leiden liggen onder de naam *Gynandropsis pentaphylla* D. C. Zonderling is ook het aantal meeldraden (5) dat Boldingh noemt, immers reeds Linnaeus beschrijft de plant onder Cl. XV. Tetradynamia. Ord. II Siliquosa No. 4894.

Omtrent de vraag hoe de plant te Nijmegen gekomen is, durf ik zelfs geen onderstelling te wagen.

11. *Caucalis daucoides* L. var. *muricata* (Bisschoff) G. et G. = *C. muricata* Bisschoff. Van deze variëteit schrijft Thellung in Hegi: l. c. V. 2. p. 1064: „Nebenrippen in der Form von wenig-vorspringenden Längswülsten entwickelt, ihre Stacheln zu kurzen (kaum 1 mm langen) stumpfen, in eine schwache Borste endigenden Warzen verkümmert. Der systematische Wert dieser, besonders im Orient verbreiteten Form ist noch umstritten. Während manche Forscher bis in die neueste Zeit, gestützt auf das bei flüchtiger Betrachtung allerdings stark abweichende Aussehen der Früchte, eine eigene Art anzunehmen geneigt sind, weisen andere auf die Analogie mit anderen Früchten bezw. Teilfrüchten mit zoochoren Verbreitungsvorrichtungen (*Torilis*, *Ranunculus arvensis*, *Medicago*-Arten) hin, wo auch bewehrte und schwach-bewehrte bis wehrlose Formen zu einer einzigen Art vereinigt werden. Da zudem nach Celakovsky mancherlei Uebergangsformen zur typischen *C. daucoides* vorkommen, dürfte es das Richtigste sein *C. muricata* der letzteren als Abart anzugliedern." Het exemplaar, dat ik op 4 Aug. 1928 te Wor-

merveer verzamelde is vermoedelijk uit Algiers aangevoerd.

12. *Ammi majus* L. var. *minimum* O. Kuntze. Thellung beschouwt deze plant slechts als een forma van de variëteit *genuinum* Godr. met de diagnose: Hegi l. c. p. 1172: „Pflanze nur 10 bis 20 cm hoch. Laubblätter weniger reich zerschnitten, ihre Abschnitte und die Hüllblätter kaum 1 cm lang.” De plant werd 11 Juli 1928 door mij te Veghel bij een meelfabriek verzameld.

13. *Duchesnea indica* Focke = *Fragaria indica* Andr. = *D. fragarioides* Smith = *D. fragariformis* Don. Het geslacht onderscheidt zich van *Fragaria* volgens A. en G. Syn. VI. 1. p. 648/660 door: „Blüthen einzeln in den Blattachseln von Blättern der niederliegenden Ausläufer, gelb.”

„Ausdauernde Kräuter mit niederliegenden an den Knoten wurzelnden weit kriechenden Stengeln. Blätter 3-zählig. Blüthen einzeln, gestielt, zweigeschlechtlich. Aussenkelchblätter gross, an der Spitze grob 3-zählig. Scheinfrucht äusserlich der der Gattung *Fragaria* ähnlich, aber schwammig, geschmacklos.” De soort is daar als volgt beschreven:

„4. Blätter ziemlich lang gestielt, mit lanzettlichen Nebenblättern und verkehrt-eiförmigen am Grunde mehr oder weniger keilig verschmälerten, am Rande gekerbten, dunkelgrünen Blättchen. Die einzeln scheinbar seitlich an ausläuferähnlichen Sympodien stehenden Blüthen die Blätter meist nicht oder wenig überragend. Blumenblätter goldgelb. Scheinfrüchte leuchtend scharlachroth. In Vorder- und Hinterindien bis zum südlichen China einheimisch, bei uns gern in Gärten und als Ampelpflanze gezogen; leicht verwildernd.”

De plant, die ook bij ons wel als sierplant gekweekt wordt, werd door J. P. Wiersma in Juli 1928 te Tietjerk langs een slootwal in een oud bos gevonden. Nader onderzoek leerde, dat de grond daar afkomstig is van een

door het weiland gegraven nieuwe vaart en dat de tuinman van het buitengoed, waar de plant gevonden werd, haar niet kende en nooit gekweekt had. De vraag werd opgeworpen of hier aanvoer door vogels plaats gehad zou kunnen hebben. De vindplaats wordt beschermd.

14. *Ulmaria Filipendula* (L.) Kostel. = *Spiraea Filipendula* L. = *Filipendula Filipendula* Voss. = *F. hexapetala* Gilib. = *F. vulgaris* Mch.

„Vroeger een paar maal gevonden. Ook als sierplant, dus waarschijnlijk verwilderd” (Heukels, Schoofl. 17e dr. p. 525) is door Joh. Jansen 20 Juni 1928 bij Gennep gevonden op een terrein, waar zij geheel de indruk maakte van daar wild voor te komen.

15. *Lathyrus odoratus* L. de veelgekweekte éénjarige tuin-lathyrus vond ik verwilderd te Dordrecht 13 Juni 1928.

16. *Capsicum* c.f. *annuum* L. in vele exemplaren op hetzelfde terrein als de vorige op 10 October 1927.

17. *Galium rotundifolium* L. (G. fol. quaternis ovatis obtusis (s. Sp. I. II.) aculeato-ciliatis (s. S. X) panic. dichotoma sem. hispidis). De uitvoerige beschrijving bij Hegi, l. c. VI. 1. p. 224 luidt: „Ausdauernd, 10 bis 40 cm hoch. Wurzelstock zahlreiche rasige Stämmchen treibend. Stengel zahlreich, liegend oder aufsteigend, meist einfach, zart, schlaff, seltner ästig, vierkantig, glatt, kahl oder zerstreut behaart. Laubblätter zu 4 quirlig, eiförmig, elliptisch oder fast kreisrund, abgerundet, stumpf, mit feiner Stachelspitze, von drei Längsnerven durchzogen und deutlich längsaderig, am Rande kurz borstlich gewimpert, sonst kahl oder etwas behaart. Blüten wenig zahlreich, weiss bis grünlichweiss, in einer endständigen lockeren Trugdolde mit spreizenden Aesten (ähnlich wie bei *Asperula odorata*). Blütenstiele kahl, gerade. Blumenkrone 3 mm breit, weiss, mit eiförmigen, spitzen Zipfeln. Frucht zweiknotig, mit fast kugeligen 1,5 mm langen, dicht mit hakigen Borsten besetzten Teilfrüchtchen. VI. VII.

Allgemeine Verbreitung: Sud- und Mitteleuropa, Kaukasusländer, Kleinasien." Ik verzamelde de plant 4 Aug. 1928 aangevoerd bij een meelfabriek te Wormerveer.

18. *Galium Jansenii* nov. hybr.

Proles hybrida (*G. Mollugo* L. $\times$ *G. silvaticum* L.).

Habitu medium tenet inter *G. Molluginem* et *G. silvaticum*. Caulis quadrangularis ut in *G. Mollugine*. Folia ad medium circa 3 mm lata, basi apiceque regulariter angustata, mucronulo praedita, marginibus scaberulis. Alabastra nuntantes, corolla lobis partim aristatis partim acutatis vel vix aristulatis. Planta fere sterilis.

Deze bastaard, die in Hegi l. c. VI, 1, p. 231 zonder naam of beschrijving genoemd wordt als waargenomen in het Regnitzgebied in Beyeren, werd 3 Augustus 1928 door Joh. Jansen in de Wijchense bossen op de grens van de gemeente Hatert in meerdere prachtige exemplaren tussen de beide stamouders verzameld.

19. *Eupatorium* c.f. *incarnatum* Walt. behoort tot de groep met één rij gelijke, groene omwindselbladen met 8—30 bloemige hoofdjes en lang gesteelde bladen. De diagnose van de soort bij Chapman l. c. p. 216 luidt: „Pubescent; stem slender, reclining, diffusely branched; leaves on long petioles, deltoid, acuminate, truncate or cordate at the base, coarsely serrate; corymbs numerous, small; heads about 20 flowered; scales of the involucre linear, acute, 2-ribbed; achenia hispid. Rich shaded soil, Florida to North-Carolina. Sept. Stem 2°—4° long. Leaves 1'—2' long. Flowers pale purple.”

De plant werd verzameld door N. Zwaan te Enkhuizen op 5 Oct. 1927 in een tuin, waarvan de grond voor $\pm$ 50 jaar opgebaggerde zware zeeklei is, later met bomen en bessenstruiken beplant. Zij staat midden in zoo'n bessenstruik en komt jaarliks terug.